

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Денісенко Віктор Андрійович,

*здобувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна*

Зважаючи на сучасні тенденції інформатизації суспільства, а також інтеграцію України до Європейського простору [4; 9], спостерігається трансформація відносин держави та суспільства, метою якої є максимально ефективно забезпечення потреб та інтересів усіх без виключення громадян. При цьому вказані процеси невідворотно зумовлюють необхідність проведення цифрових перетворень в усіх сферах суспільного життя, які набувають все більшої актуальності та значущості. Одним із ключових аспектів цифрового перетворення в Україні є реалізація відповідного комплексу реформ, що включають також удосконалення нормативно-правового регулювання, від якості якого значною мірою залежить обсяг та повнота застосування переваг цифрової трансформації, рівень розвитку конкурентних та інноваційних процесів, а також своєчасність та оперативність державного реагування на запити та потреби громадян та суспільства в цілому.

Принагідно зазначимо, що феномен цифрової трансформації є порівняно новим для української держави. Разом із тим, на законодавчому та інституційному рівнях правові засади забезпечення національної безпеки України в умовах цифрової трансформації визначено доволі чітко. Зокрема, в Конституції України [3], Указі Президента України № 392/2020 «Про рішення ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» [10], Рішенні Ради Національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» (введено в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Указі Президента України № 56/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про стратегію забезпечення державної безпеки», Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» № 121/2022 [11], Указі Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [5], Законі України «Про національну безпеку України» [6], Законі України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [8], Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану» [7] та ряду інших законодавчих та нормативно-правових джерел визначено базові аспекти функціонування органів державної влади та органів місцевого

самоврядування у сферах, пов'язаних з проблематикою забезпечення національної безпеки в умовах цифрової трансформації.

Окремо потрібно звернути увагу на той аспект, що не зважаючи на всі позитивні зрушення, що теперішнього часу так і не розроблено уніфікованого підходу щодо трактування поняття та змісту цифрової трансформації. Разом із тим, основними проявами цифрової трансформації вважаються: а) цифровізація; б) інтенсифікація розвитку цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій; в) упровадження електронного урядування та електронної демократії; г) перехід до електронного документообігу та розвиток національних електронних інформаційних ресурсів, використання принципу інтероперабельності тощо.

Видається, процес цифровізації в Україні, сприяючи формуванню нового типу держави, яка орієнтована на забезпечення потреб громадян, на сучасному етапі став черговим викликом для створення та функціонування цілісної та ефективної системи національної безпеки. Адже крім позитивного впливу, цифрова трансформація породжує вагомі виклики та загрози у сфері забезпечення національної безпеки, які потребують належного реагування. Дійсно, у цифрову епоху Україні доводиться протистояти реальності кіберзагроз, кіберзлочинності, кібервійн, кібершпиунства, кібертероризму, кібератак на об'єкти критичної інфраструктури, національну оборону, державне управління, персональні дані громадян та інші об'єкти.

Так, наприклад, в ході використання зловмисниками різних методів, включаючи фішинг, атаки на пристрої, підключені до Інтернету, та застосування шкідливого програмного забезпечення, все частішими стають кібератаки, націлені на об'єкти критичної інфраструктури, урядові системи або економічні структури. При цьому, зі зростанням пов'язаності все більш широкого кола сфер життя з цифровим середовищем ускладнюється виявлення та запобігання загроз кібершпиунства та кібертероризму, при яких групи або держави намагаються використовувати цифрові канали для ведення шпигунської діяльності або в терористичних цілях.

Слід акцентувати уваги на тому, що перед початком повномасштабної збройної агресії російської федерації наша держава вийшла на одне з перших місць в Європі у сфері цифрової трансформації та знаходилася на піку розвитку цифровізації процесів взаємодії громадянина та держави, а також діяльності органів публічної влади. Разом із тим, із початком збройної агресії російської федерації проти нашої держави особливої актуальності набула проблематика забезпечення національної безпеки України в умовах цифрової трансформації. Адже, як бачимо, дії країни-агресора мають на меті порушити територіальну цілісність нашої держави, дестабілізувати економіку, похитнути суспільно-політичну стабільність з метою загарбання території, зниження життєвого рівня населення, а також вжиття заходів, що призводять до виникнення загроз енергетичній, критичній, екологічній та інформаційній безпеці держави.

На жаль, здійснювані на території України країною-агресором військові дії не оминули й об'єктів критичної інфраструктури та

беззаперечно несуть потенційну загрозу безпеці всього світу [1, с. 262]. Безумовно, у теперішній час об'єкти енергетичної інфраструктури України зазнали значних руйнувань, що негативно позначилося на рівні доступу до низки публічних послуг.

Крім того, після набуття збройною агресією держави-терориста повномасштабного характеру, відбувається постійне проведення противником кібератак, націлених на об'єкти критичної інфраструктури. Однак відмова від здобутків цифровізації означала б суттєвий крок назад, а тому перед Україною постало складне завдання продовження цифрової трансформації в умовах правового режиму воєнного стану, з урахуванням вимог національної безпеки [12, с. 29].

Ось чому на теперішній час стратегічні орієнтири нашої держави у сфері забезпечення національної безпеки полягають у тому, що Україна має потребу у формуванні достатніх власних спроможностей як основи забезпечення національної безпеки, створенні системи комплексного стратегічного аналізу воєнних загроз національній безпеці України, розвитку об'єднаних розвідувальних спроможностей сил оборони з метою отримання повної та достовірної інформації для своєчасного прийняття рішень щодо забезпечення воєнної безпеки держави; забезпеченні здатності держави до швидкої адаптації в умовах зміни безпекового середовища, ефективної протидії воєнним загрозам, безперерйного функціонування напередодні та під час воєнних конфліктів, а також у короткі строки відновлюватися після його завершення [2, с. 55].

Беззаперечно, нині ціна помилки для України є надзвичайно високою – будь-які відомості та дані активно використовуються російською федерацією для розвідування позицій підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань, проведення шантажу на основі компрометуючої інформації, здійснення терористичних актів проти цивільного населення та об'єктів критичної інфраструктури [12, с. 29].

Таким чином, стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує стійкий розвиток України, її суверенітет, територіальну цілісність та конституційний лад, в контексті цифрової трансформації постійно потребує інноваційних рішень, побудованих на більш адаптивній парадигмі протистояння кіберзагрозам, кіберзлочинності, кібершпигунству, кібератакам на критичну інфраструктуру.

Сьогодення українського суспільства переконаливо демонструє, що перспективи соціального та економічного розвитку багато в чому визначаються станом національної безпеки держави. При цьому, беззаперечно, урахуовуючи виклики та загрози, що постали перед Україною у тому числі і в кіберпросторі, критично зростає роль кібербезпеки в процесах цифрової трансформації держави.

І в цьому аспекті необхідно зазначити, що визнання своїх недоліків та сфер, які потребують вдосконалення чи регулювання, є свідченням того, що наша держава є дійсно сильною, сучасною та має стимул до нових змін. Однак слід мати на увазі, що важливість цифрової трансформації як фактора підвищення ефективності забезпечення

національної безпеки в Україні опосередковує потребу здійснення подальших досліджень вказаної проблематики.

Література:

1. Братель С.Г. Досвід зарубіжних країн у сфері забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктур. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 261–265.

2. Глушченко О.О. Функція забезпечення безпеки держави в умовах забезпечення воєнного стану. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 53–55.

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами–членами, з іншої сторони: угода, міжнародний документ від 27.06.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.

5. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Голос України*. 07.07.2018. № 122.

7. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № № 1550-III. *Офіційний вісник України*. 2000. № 15. Ст. 588.

8. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Стор. 18.

9. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 40. Ст. 2021.

10. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 75. Ст. 2377.

11. Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

12. Шопіна І.М. Інформаційна безпека цифрової трансформації. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 28–35.